

Аблязова С.А.

УДК 657.61 [075.8]

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Основою системи управління підприємством є здійснення ефективного внутрішнього контролю по ключових напрямках його діяльності. Одним з елементів внутрішнього контролю є внутрішній аудит. Створення системи внутрішнього аудиту, дозволить розглядати широкий круг питань, що відповідають потребам керівництва підприємства в управлінні ризиками, контролі і корпоративного управління.

Останнім часом істотно зросли і продовжують зростати вимоги, що пред'являються до підприємств України з боку акціонерів (власників), інвесторів, виконавчого керівництва, регулюючих органів і інших зацікавлених в діяльності підприємства сторін. В зв'язку з цим все більше підприємств в якості першочергового пріоритету ставлять питання про побудову ефективною системи внутрішнього аудиту.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика внутрішнього контролю і аудиту на підприємствах знаходить своє відображення в наукових роботах вітчизняних учених – О.І. Кирєєва, Н.П. Лівші, О.С. Полетаєвої, О.С. Любунь, М.П. Кравця, Ф.Ф. Бугинця, Б.Ф. Вусаня, Г.М. Давидова, а також російських науковців Б.І. Гусакова, Ю.М. Сидоровича, Ж. Бісмута, А. Артюхіна та інших. Вони розглядають загальнотеоретичні основи застосування внутрішнього аудиту на підприємствах, методику і організацію проведення внутрішнього аудиту на підприємствах, використання стандартів внутрішнього аудиту.

Метою статті є виявлення основних тенденцій сучасної концепції внутрішнього аудиту підприємств відповідно сучасним реаліям економіки України і відображення необхідних напрямів удосконалення системи внутрішнього аудиту українських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Ефективне управління підприємствами в Україні забезпечується функціонуванням системи внутрішнього контролю, найважливішим елементом якого є внутрішній аудит. У більшості українських підприємств, де створений відділ внутрішнього аудиту, його функції на сучасному етапі обмежуються контролем правильності ведення бухгалтерського обліку і відповідності вимогам зовнішніх і внутрішніх нормативних документів, а також здійсненням комплексних перевірок філій. Разом з тим в сучасній світовій практиці склалося значно ширше розуміння цілей внутрішнього аудиту. Його головна місія нині визначається як сприяння підприємству в досягненні поставлених цілей шляхом всесторонньої оцінки внутрішніх систем управління, ризику-менеджменту і контролю; надання рекомендацій по підвищенню їх ефективності.

В даний час серед фахівців не спостерігається єдності в підходах до визначення терміну «внутрішній аудит». Одні з них намагаються ототожнити внутрішній аудит із зовнішнім або, принаймні, знайти між ними схожості, інші ж, навпаки, намагаються знайти відмінності або суперечності.

В таблиці 1 приведені найбільш поширені підходи до визначення поняття «внутрішній аудит».

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття «Внутрішній аудит»

Автор	Джерело	Трактування визначення
Бурцев В.В.	Організація внутрішнього аудиту / В.В. Бурцев // Фінансовий менеджмент. – 2005. – № 6. – С. 88 -98	<i>Внутрішній аудит</i> – це регламентована внутрішніми документами організації діяльність з контролю ланок управління і різних аспектів функціонування організації, здійснювана представниками спеціального контрольного органу в рамках допомоги органам управління організації.
Андрєєв В.Д.	Внутрішній аудит: навч. посіб. / У. Д. Андрєєв. – М. : Фінанси і статистика, 2003. – 464 с.	<i>Внутрішній аудит</i> – елемент системи внутрішнього контролю, необхідний для крупних господарюючих суб'єктів, в основному недержавного сектора економіки, щоб з його допомогою успішно конкурувати на ринку за рахунок зростання якості, зниження собівартості продукції, знання потреб ринку і, таким чином, підвищення ефективності роботи.
Багаутдінова Е.Н.	Організація внутрішнього аудиту бізнесу / Е .Н. Багаутдінова // Діловий огляд. – 2004. – № 5 (76).	<i>Внутрішній аудит</i> – ревізія, проведена власними силами власника, яким він довіряє.
Попов А.	Контролер зсередини / А. Попов // Фінанси. – 2005. – № 14 (104) .	<i>Внутрішній аудит</i> – інструмент виявлення можливостей для підвищення ефективності бізнесу, і його впровадження грає велику роль для компаній, охочих привернути додаткове фінансування.
Савчук В.П.	Савчук В. П. Хто допоможе власникові знатися на його бізнесі? : [Електронний ресурс] / В.П. Савчук . – Режим доступу: http://www.cfin.ru/finanalysis/int_audit.html#_ftnref1#_ftnref1	Під <i>внутрішнім аудитом</i> розуміється комплекс діагностичних процедур, направлених на виявлення, з одного боку, слабких сторін бізнесу, а з іншої – встановлення шляхів їх усунення.
Пшенична А.Ж.	Пшенична А. Ж.. Аудит : навч. посіб. / А. Ж.. Пшенична. –К. : Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.	<i>Внутрішній аудит</i> є складовою внутрішнього контролю і здійснюється за рішенням органів управління підприємством для контролю й аналізу господарською діяльності.

Більшість з приведених вище визначень є некоректними та не виявляють суті внутрішнього аудиту на сучасному етапі. На наш погляд це обумовлено буквальною перекладом терміну з англійської мови. Дослівно термін «внутрішній аудит» (internal audit) – означає внутрішню перевірку рахунків, ревізію. Проте на наш погляд, внутрішній аудит має інший сенс, призначення і організацію. Найточніше це передає визначення поняття, дане Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів «внутрішній аудит – це діяльність з подання незалежних, об'єктивних гарантій і консультацій, направлених на вдосконалення діяльності організації. Внутрішній аудит допомагає організації досягти поставлених цілей, використовуючи систематизований та послідовний підхід до оцінки і підвищення ефективності процесів управління ризиками, контролю і управління організацією»[1].

Причиною для перегляду і вдосконалення системи внутрішнього аудиту, можуть стати наступні потреби підприємства:

- підвищення надійності і зниження вартості існуючих механізмів внутрішнього аудиту;
- зниження ризику спотворення звітних даних, фінансових зловживань і несанкціонованого використання активів;
- підвищення якості управлінських рішень за рахунок більшої надійності фінансової і управлінської звітності, підвищення прозорості внутрішнього аудиту підприємства;
- виконання вимог законодавства та регулюючих органів, зокрема в цілях первинного розміщення цінних паперів;
- поліпшення іміджу підприємства в очах клієнтів, акціонерів, регулюючих органів та інших зацікавлених сторін.

У міжнародній практиці існують різні форми внутрішнього аудиту, серед яких виділяють:

- фінансовий аудит, метою якого є перевірка достовірності і якості фінансової звітності (як внутрішньою, так і зовнішньою);
- операційний аудит, направлений на оцінку адекватності систем, процедур і аналіз організаційної структури;
- проектний аудит, мета якого полягає в перевірці своєчасності і якості виконання тих або інших проектів;
- управлінський аудит, основним завданням якого є оцінка рівня управління на підприємстві в контексті його стратегії і політики у сфері найважливіших видів діяльності.

З метою вдосконалення системи внутрішнього аудиту підприємства згідно вимог Міжнародного інституту внутрішніх аудиторів пропонуємо процес аудиту здійснювати в наступній послідовності (рис.1).

Рис. 1. Запропонована послідовність здійснення внутрішнього аудиту

Орієнтація на викладений вище підхід до визначення внутрішнього аудиту, його організації, з одного боку, приведе до відмови від тотального контролю окремих операцій, аналізу достовірності показників бухгалтерської звітності виключно на основі інформації, сформованою бухгалтерською службою організації, а з іншої – спричинить необхідність отримання розумних гарантій того що:

- процеси, які здійснюються в організації, ефективні,
- ризик обмежений прийнятним рівнем за допомогою оцінки адекватності, ефективності і якості системи управління ризиками,
- система внутрішнього контролю ефективна і дозволяє запобігти можливим помилкам і недобросовісним діям посадових осіб,
- принципи і механізм управління є орієнтованими на кінцевий результат.

Гнучкість і швидкість реакції на зміни внутрішнього середовища компанії і велика ефективність є основними перевагами внутрішнього аудиту в порівнянні з ідеєю тотального контролю.

Висновки. Вибір найбільш ефективних методів і технологій внутрішнього аудиту визначається цілями і видами діяльності підприємства, навколишнім середовищем і відповідним набором властивих ризиків. Внутрішній аудит повинен охоплювати всі бізнес-процеси компанії. При цьому основну відповідальність за правильне функціонування системи внутрішнього аудиту несе вище керівництво компанії, а акціонери компанії зацікавлені в її ефективності, оскільки це сприяє зниженню ризикованості їх вкладень.

Хотілося б відзначити, що внутрішній аудит є найбільш дієвим інструментом виявлення можливостей підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки формується суб'єктом самостійно, усередині суб'єкта і дозволяє отримати інформацію, необхідну для досягнення цілей і вирішення завдань, що стоять перед суб'єктом, найбільш ефективним способом.

Джерела та література:

1. Кодекс етики внутрішніх аудиторів, підготовлений Міжнародним інститутом внутрішніх аудиторів : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.iaa-ru.ru/vnutr_audit/codex.

Артюхова И.В., Сейдаметова З.Ю.

УДК 330.332

ПРОБЛЕМА ПРИВЛЕЧЕНИЯ ЭФФЕКТИВНЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В ОТЕЧЕСТВЕННУЮ ЭКОНОМИКУ

Актуальность проблемы. Изучение проблемы инвестирования и влияния инвестиций на экономику, их взаимосвязь с отдельными её показателями, всегда находилась в центре внимания ученых. Это обусловлено тем, что инвестиции очень тесно связаны с хозяйственной деятельностью и определяют процесс экономического роста в целом. К сожалению, Украина, как и многие государства в мире находится в кризисном состоянии и на данном этапе выхода из кризиса она нуждается в эффективных прямых инвестициях.

Привлечение иностранных инвестиций является важной составной частью современной стратегии экономического развития Украины. В связи с этим необходимо изучать теорию и исследовать практику привлечения иностранных инвестиций в национальную экономику, определить пути повышения эффективности их использования.

Анализ исследований и публикаций. Проблема эффективности иностранных инвестиций для экономики Украины исследовалась в научных работах Чухно А.А., Гейца В.М., Филиппенко А.С., Пахомова Ю.Н., Андрийчука В.Г., Бланка А.И. и др. Обобщая их научные публикации и мировой опыт, можно сделать вывод о том, что предпосылкой успешных трансформаций всегда является четкость приоритетов и политических инструментов их достижения, в т.ч. привлечение иностранного капитала.

Вопрос об эффективности прямых иностранных инвестиций для национальной экономики остаётся дискуссионным. Несмотря на многочисленные дискуссии, остаются не разрешёнными вопросы, например, такие как: определение приоритетных зон инвестирования в Украине, права и обязанности иностранных инвесторов, роль иностранного капитала, его эффективность.

Целью статьи является определение эффективности ПИИ в развитие экономики Украины.

Основные результаты исследования. В целях исследования проблемы обратимся к определению понятия «инвестиции», которое приведено в Законе Украины «Об инвестиционной деятельности»: «Инвестициями являются все виды имущественных и интеллектуальных ценностей, которые вкладываются в объекты предпринимательской деятельности и другие виды деятельности, в результате которой создаётся прибыль (доход) или достигается социальный эффект» [1].

Таковыми ценностями могут быть:

- средства, целевые банковские вклады, паи, акции и другие ценные бумаги;
- движимое и недвижимое имущество;
- имущественные права интеллектуальной собственности;
- совокупность технических, технологических, коммерческих и других знаний, оформленных в виде технической документации, навыков и производственного опыта, необходимых для организации того или иного вида производства, но не запатентованных («ноу-хау»);